

Sosiaali- ja terveysministeriö

## Vaalijalan kuntayhtymän lausunto soteuudistuksen lakiluonnoksesta 15.6.2020

Lakiluonnos on Vaalijalan kuntayhtymän ja sen asiakkaiden perusoikeuksien (Perustuslain 6 §) ja yhdenvertaisuuden (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325 8 § ja 15 §) turvaamisen kannalta ongelmallinen. Vaalijala on Savon erityishuoltopiirin kuntayhtymä ja valtakunnallisten erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen palvelutuottaja. Sen kotipaikka on Pieksämäki ja maakunta Etelä-Savo. Palveluyksiköitämme on kolmen maakunnan alueella (Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Keski-Suomi) ja kuntoutuksemme palvelee tällä 15 maakuntaa Suomessa. Valtakunnallisten palvelujen euromääräinen arvo on tänä vuonna 22 M€. Etelä-Savon tulevan sote-maakunnan ulkopuolelle palvelujen myynti on 46 M€ eli noin 74 % kaikesta palvelumyynnistä. Jos Itä-Savo liitetään Pohjois-Savoon, tämä osuus kasvaa edelleen.

Vaalijalan ylimaakunnallinen palvelutoiminta merkitsee tällä hetkellä satoja työpaikkoja Etelä- ja Pohjois-Savossa, joten kysymys on myös elinkeinopoliittinen, joka on huomioitava soteuudistuksen vaikutusarviossa.

Lakiluonnos lähtee siitä, että erityishuoltopiirit siirtyvät varoimeen ja velkoimeen sekä sitoumuksimeen sote-maakuntiin 1.1.2023, juuri mitään muuta ei asiasta säädetä. Riskinä on, että erityishuollon julkinen palvelutoiminta jää huomioimatta tässä kokonaisuudessa. Palvelujen pirstoutuminen maakuntiin vaarantaisi kehitysvammaisten asiakkaiden saumattoman palveluketjun, integraation ja palvelujen erityisosaamisen ja moniammatillisuuden. Erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen tuottaminen edellyttää pääsääntöisesti maakuntien välistä yhteistyötä samalla tavalla kuin erikoissairaanhoido. Yhteistyöalueen yhteistyösopimus neljän vuoden välein ei ole riittävä pohja pitkäjänteiselle palvelujen kehittämismelle. Vaalijalan toimiminen sairaanhoidopiireihin rinnastettavana julkisena palvelutuottajana takaa tulevaisuudessakin asiakkaiden saumattomat palveluketjut, erityisosaamisen sekä lakisääteiset talvelut. Erityishuollon ydin tulee säilyttää julkisena palvelutoiminta kuten erikoissairaanhoido. Esimerkiksi rikoksiin syyllistyneiden kehitysvammaisten hoido ja kuntoutus ovat valtakunnallista toimintaa, jota Vaalijala toteuttaa.

Vaalijala toimivat erityistalvelut on kokonaisuus, johon kuuluu kuntoutus ja perusopetus, vaativat asumistalvelut ja osallistava päiväaikainen toiminta, jotka kaikki tarvitsevat onnistuakseen moniammatillisia asiantuntijatalveluita. Tätä kokonaisuutta ei tule pirstoa maakunnallisiin saarekkeisiin.

Sote-maakuntayhtymä on lakiluonnoksessa esitetty pysyvän yhteistyön organisaatio, mutta sen tehtävinä voi olla vain jäsen-sote-maakuntien toimialaan kuuluvien tehtävien tukipalvelujen tuottamiseen liittyviä tehtäviä. Suomessa on julkisia sosiaali- ja terveystalvun tuottajia, yliopistollisten keskussairaaloitten lisäksi, jotka toimivat monimaakunnallisesti, suurimpina Eteva kuntayhtymä, Kärkulla samkom-mun ja Vaalijalan kuntayhtymä.

Lakiluonnos tulisi **ensisijaisesti** korjata siten, että merkittävät julkiset ylimaakunnalliset palvelutuottajat ovat jatkossa sote-maakuntayhtymiä. Kuntayhtymien siirtymä tulee kirjata lainsäädännön voimaantapopykäliin ja erityisopetuksen järjestä-mislupa siirtää uusille kuntayhtymille. Tämä varmistaisi soteuudistuksen keskeisen tavoitteen julkisten palvelujen toteuttamisen leveillä harteilla.

**Toissijaisesti**, mikäli sote-maakuntayhtymiä ei sallita Uudenmaan ulkopuolella, joka olisi maakuntien yhdenvertaisuuden vastaista, tulee tehdä seuraavat lainsäädäntövalmistelut:

1. Erityisen vaativan psykososiaalisen kuntouksen järjestämisestä Suomessa tulee säätää sosiaalihuollon keskittämisasetuksessa. Palvelut tulee keskittää muutamaaan valtakunnalliseen osaamis- ja tukikeskukseen, joista yksi on Vaalijalan Pieksämäen yksikkö.
2. Nykyisten suurten erityishuollon kuntayhtymien soteuudistuksen siirtymä-vaiheen siltauksesta sote-maakuntaympäristöön tulee säätää voimaantapopykälissä huomioiden niiden ylimaakunnallinen palvelutoiminta yhtenä kokonaisuutena.
3. Maakuntien yhteistyösopimuksissa tulee huomioida erityispalvelujen yli-maakunnallinen toiminta, asiasta sopiminen tulee lainsäädäntöön kirjata.
4. Soteuudistuksen vaikutusarvion tulee sisältää arvio erityistä kognitiivista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten vaativan kuntoutuksen saatavuudesta soteuudistuksen jälkeen Suomessa.

Lausunto on käsitelty ja hyväksytty Vaalijalan hallituksen kokouksessa 19.8.2020.

Vaalijalan asiantuntemus on käytettävissä lakivalmistelussa ja lakien eduskuntakä-sittelyssä. Lisätiedot [ilkka.jokinen@vaalijala.fi](mailto:ilkka.jokinen@vaalijala.fi), p. 050 60278.

kuntayhtymän johtaja

Ilkka Jokinen